

در دهه‌های پسین بیش از هر زمان دیگر هیاہوی خشونت علیہ زنان در منطقه براہ افتیدہ و اخیراً موضوع امحای خشونت و احیای حقوق زنان محور رسانہ و بنگاہہای تبلیغاتی شدہ و منابع مختلف با دنبال نمودن اہداف گوناگون وارد صحنہ شدہ اند. فاجعہ این جاست کہ درین میان از سوی دشمنان دیرینہ اسلام کہ ہمیشہ در مرصاد تاخت و تازہا قرار دارند و از ہر زمان و زمینہ می خواہند بشکل سازمان یافتہ ترولی نامرئی و زیر زمینی علیہ ارزش ہای بی بدیل اسلام یورش نمایند، خشونت در برابر زنان بہ سمت دین و رویکردہای مسلمانان نسبت دادہ می شود.

بناءً بمنظور تنویر ذہنیت عمومی مردم و آگاہی بخشیدن بہ مسلمانان و جلوگیری از کارگردن درامہ ہا و توطئہ ہای زہر آگین مخالفین اسلام، ضرورت است تا با مراجعہ بہ نصوص قاطع اسلام، موقعیت و جایگاہ زنان را در تکلیف ہای شرعی و موقعیت ہای اجتماعی و دریافت پاداش اخروی تشریح و تبیین نماییم. تا وجایب، مسئولیت ہا، تکالیف و حقوق و پاداش زنان و مردان بہ ایضاح رسد و طی آن معلوم شود کہ خشونت در اسالیب و راہکار ہای مسلمانان در تعامل باہمی جا ندارد.

۱- تکلیف ہای شرعی مردان و زنان:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ النساء: ۱۰۳

ترجمہ: بیگمان نماز بر مؤمنان فرض و دارای اوقات معلوم و معین است.

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كَيْبٌ عَلَيْهِمْ أَصِيَامٌ كَمَا كُنِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ البقرہ: ۱۸۳

ترجمہ: "ای کسانی کہ ایمان آورده اید! بر شما روزہ واجب شدہ است، همان گونه کہ بر کسانی کہ پیش از شما بودہ اند، واجب بودہ است، تا باشد کہ پرهیزگار شوید."

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ النور: ۵۶

ترجمہ: نماز را (در وقت معین و باخشوع و خضوع لازم) بخوانید، و زکات را (بہ مستحقان آن) بپردازید، و از پیغمبر اطاعت کنید، تا اینکہ (از سوی خدا) بہ شما رحم شود (و مشمول رضایت و عنایت او گردید).

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي عَن الْمَلَكِينَ﴾ آل عمران: ۹۷

ترجمہ: "حجّ این خانہ واجب الہی است بر کسانی کہ توانایی (مالی و بدنی) برای رفتن بہ آنجا را دارند. و ہرکس (حجّ خانہی خدا را بہ جای نیاورد، یا اصلاً حجّ را نپذیرد، و بہ این وسیلہ) کفر ورزد (بہ خود زیان رساندہ نہ بہ خدا) چہ خداوند از ہمہی جہانیان بی نیاز است."

اسلام بہ زن از لحاظ اینکہ مکلف است مسئولیت کاملی همچون مرد بر عہدہ ای او نہادہ و او را همانند مرد شایستہ کشیدن این بار امانت دانستہ است و همانند مرد در رابطہ بہ ثواب و عقاب و اعمال، بہ او پاداش دادہ می شود. زن ازین جہت کہ انسان است مساوی مرد است و مانند او برای تکالیف شریعت مورد خطاب است از این رو، زن مسئولیت کامل دارد. «۱» از دیدگاہ قرآن میان زن و مرد در ادای تکلیف و دینداری و عبادت هیچگونہ فرقی نیست و در این ارتباط با ہم برابر و یک سان اند. «۲»

زنان در عرصہ مسئولیت بہ طور کلی چیزی از مرد کم ندارند و منزلت و پاداش زنان نزد خداوند در گرو اطاعت از اوامر و پرهیز از نواہی است. «۳»

۲- برابری زن و مرد در پاداش اعمال صالحہ

قرآن عظیم الشان فرمودہ است:

﴿وَمَن عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنُورٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْفَعُونَ فِيهَا بِعَبْرٍ حِسَابٍ﴾ غافر: ۴۰

ترجمہ: ہرکس کار خوبی انجام دہد، خواہ مرد باشد یا زن بہ شرط این کہ مؤمن باشد چنین کسانی بہ بہشت می روند و در آنجا نعمت و روزی بہ ایشان بدون حساب و کتاب عطاء می گردد.

﴿وَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِن ذَكَرٍ أَوْ أَنُورٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا﴾ النساء: ۱۲۴

ترجمه: کسی که اعمال شایسته انجام دهد و مؤمن باشد خواه مرد و خواه زن، چنان کسانی داخل بهشت شوند، و کمترین ستمی به آنان نشود.

این نص صراحت دارد در یکسانی قاعده ی رفتار با دو نیمه ی بشریت، زن و مرد. «۴»

خداوند مردان و زنانی را که به احکام شرع و کارهای نیکو عمل می کنند به ورود بهشت وعده داده و این امر بر برابری مردان و زنان در وجوب ایمان و کارهای نیکو و پاداش یک سان اشاره می نماید. «۵»

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ النحل: ۹۷

ترجمه: هرکس چه زن و چه مرد کارشایسته انجام دهد و مؤمن باشد، به او (در این دنیا) زندگی پاکیزه و خوشایندی می بخشیم و (در آن دنیا) پاداش (کارهای خوب و متوسط و عالی) آنان را بر طبق بهترین کارهایشان خواهیم داد.

آیات فوق باصراحت، این حقیقت را بیان کرده و دهان بیهوده گویانی را که در گذشته یا حال در شخصیت انسانی زن شک و تردید داشتند و یا برای او مقامی پایین تر از مقام انسانی مرد قایل بودند می بندد.

ضمناً منطق اسلام را در این مسأله مهم اجتماعی آشکار می سازد و ثابت می کند که بر خلاف پندار کوتاه فکران، اسلام دین مردانه نیست به همان مقدار که به مردان تعلق دارد به زنان نیز تعلق دارد. «۶»

دوجنس، زن و مرد در قانون کار و پاداش برابر اند و هر دو یک سان با خدا ارتباط و پیوند دارند و هر دو به طور مساوی در پیشگاه خدا پاداش خود را دریافت می دارند. «۷»

۳- مساوی بودن زنان و مردان در مجازات:

﴿ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا كِتَابًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ المائدة: ۳۸

ترجمه: دست مرد دزد و زن دزد را به کیفر عملی که انجام داده اند به عنوان یک مجازات الهی قطع کنید، و خداوند (بر کار خود) چیره و (در قانونگذاری خویش) حکیم است (و برای هر جنایتی عقوبت مناسبی وضع می کند تا مانع پخش آن گردد).

﴿ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ... ﴾ النور: ۲

ترجمه: هر یک از زن و مرد زناکار (مؤمن، بالغ، حرّ، و ازدواج ناکرده) را صد تازیانه بزنید.

۴- زن بیعت مادر:

﴿ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتُهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَضَّلَهُ فِي عَمَلَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَىٰ الْوَصِيِّ ﴾ لقمان: ۱۴

ترجمه: ما به انسان در باره پدر و مادرش سفارش کرده ایم (که در حق ایشان نیک باشد و نیکی کند، به ویژه مادر، چرا که) مادرش به او حامله شده است و هر دم به ضعف و سستی تازه ای دچار آمده است. پایان دوران شیرخوارگی او دو سال است (و در این دو سال نیز، کودک، شیر یعنی شیره جان مادر را می نوشد. مادر در این مدت ۳۳ ماهه حمل و شیرخوارگی، مهمترین خدمات و بزرگترین فدا کاری را مبذول می دارد لذا به انسان توصیه ما این است) که هم سپاسگزار من و هم سپاسگزار پدر و مادرت باش، و (به آن که سرانجام) بازگشت به سوی من است (و نیکان را جزا و بدان را سزا می دهیم).

﴿ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفَضَّلَهُ، تَلْتَمُونَ شَهْرًا... ﴾ الأحقاف: ۱۵

ترجمه: ما به انسان دستور می دهیم که به پدر و مادر خود نیکی کند. چرا که مادرش او را با رنج و مشقت حمل می کند، و با رنج و مشقت وضع می کند، و دوران حمل و از شیر بازگرفتن او سی ماه طول می کشد.

[عن ابی هریره رضی الله عنه قال جاء رجل الى رسول الله ﷺ فقال: يا رسول الله من احق الناس بحسن صحبتي؟ قال: امك قال: ثم من؟ قال: ثم امك، قال ثم من؟ قال: ثم امك، قال ثم من؟ قال: ثم ابوك] «۸»

ترجمه: ابوهریره رضی الله عنه گفته است که مردی نزد رسول الله آمده و گفت: یا رسول الله! کدام کس به خوش رفتاری ام سزاوار تر است؟ فرمود: مادرت، گفت: باز کیست؟ فرمود: مادرت، گفت: باز کیست؟ فرمود: مادرت، گفت: باز کیست؟ فرمود: پدرت.

[عن معاوية بن جهمه عن ابيه قال اتيت النبي ﷺ استشيره في الجهاد قال: الك والده قلت نعم قال اذهب فاکرمها فان الجنة عند رجليها] «۹»

ترجمه: از معاویه بن جهمه از پدرش روایت است که گفته است نزد پیامبر اکرم ﷺ رفتم و راجع به رفتن به جهاد از جناب شان اجازه خواستم فرمودند: آیا مادر داری. گفتم بلی. فرمودند: در تکریم او بکوش، پس یقیناً جنت زیر پای اوست.

[عن معاوية بن جهمه قال جاء رجل الى رسول الله ﷺ يعني جهمه فقال يا رسول الله اردت ان اغزوفجنتك استشيرك فقال هل لك من ام؟ قال نعم قال فالزمها فان الجنة تحت رجليها] «۱۰»

ترجمه: از معاویة بن جاهمه روایت است که مردی نزد رسول اکرم ﷺ آمده یعنی جاهمه و عرض کرد که یا رسول الله، میخواهم به جهاد بروم و آمده ام تا تجویز از شما اخذ کنم. پیامبر اکرم ﷺ فرمود: آیا مادر داری؟ گفت: بلی. رسول کریم ﷺ فرمودند: آنرا لازم بگیر پس یقیناً جنت در زیر پای اوست.

۵ - زن بحیث همسر:

خداوند کریم در مورد رفتار شایسته با زنان، امر فرموده است: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ النساء: ۱۹

ترجمه: و با زنان خود به طور شایسته (در گفتار و در کردار) معاشرت کنید.

﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْنَّ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ البقرة: ۲۲۸

ترجمه: و برای همسران (حقوق و واجباتی) است (که باید شوهران اداء بکنند) همان گونه که بر آنان (حقوق و واجباتی) است (که باید همسران اداء بکنند) به گونه شایسته ای (که برابر عرف مردمان و موافق با شریعت اسلام باشد).

[عن عائشة رضی اللہ عنہا قالت " قال رسول الله، خيركم خيركم لاهله و أنا خيركم لاهلي...] «۱۱»

ترجمه: از عایشة رضی اللہ عنہا روایت است که رسول کریم ﷺ فرمودند: بهترین شما خوش رفتارترین شما با همسر خویش است و من با همسران خود بسیار خوب هستم.

[عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله خيركم، خيركم لئسائهم] «۱۲»

ترجمه: از حضرت عبدالله بن عمرو رضی اللہ عنہ روایت شده است که رسول اکرم ﷺ فرمودند: بهترین های شما بهترین های شما در برابر زنان شان استند.

[ان من اكمل المؤمنين ايماناً احسنهم خلقاً والطفهم باهله] «۱۳»

ترجمه: از مسلمانان کسی ایمانش کاملتر است که اخلاقش بهتر باشد (مخصوصاً) کسی که رفتارش با همسرش خوب و محبت آمیز باشد.

۶ - منزلت دختران:

[عن عائشة قالت: جاءتني مسكينة تحمل ابنتين لها فأطعمتها ثلاث تمرات فأعطت كل واحد منهما تمرة و رفعت الي فيها تمرة لتأكلها فاستطعمتها ابنتاه، فشقت التمرة التي كانت تريد ان تأكلها بينهما فاعجبنى شأنها فذكرت الذي صنعت لرسول الله فقال: ان الله قد اوجب لها به الجنة او اعتقها بما من النار] «۱۴»

ترجمه: از عایشة رضی اللہ عنہا روایت است که گفت: زن بینوایی پیش من آمد درحالی که دو دختر داشت من سه عدد خرما به آنان دادم. او به هریک از دخترانش یک عدد خرما داد و خرمای سومی را به سوی دهنش برد که آن را بخورد که دو دخترش دو باره از او طلب کردند، پس خرما را دو قسمت تقسیم کرد و به آنان داد. قضیه ی او مرا به تعجب انداخت، پس ماجرا را برای رسول خدا ﷺ بازگو کردم. رسول خدا ﷺ فرمود: بدون شک خداوند بهشت را برای آن زن واجب گردانید یا به آن وسیله او را از آتش رهایی بخشید.

بدیهی است که زن در خانواده ها بحیث اعضای جامعه دارای همین موقعیت های است یا مادر است یا منحیث همسر قرار دارد و یا دختر و خواهر است. و در مجموع راجع به آنها توصیه به خیر شده است.

[استوصوا بالنساء...] «۱۵»

ترجمه: با زنان بر نیکویی رفتار کنید.

زنان در هر موقف و منزلتی که وقوع یابند در آیات کریمه و احادیث شریفه حسن رفتار و تقابل خوب با آنها مطرح شده است در تکالیف شرعی چیزی اضافه تر از مردان بر آنها تحمیل نشده بلکه بنابر ویژگیهای زنانه شان تخفیفاتی نیز در حصه آنها به میان آمده است.

در فرایض و بناهای اسلام که نماز، روزه، زکات و حج است بالای زنان کدام فشار مازاد نیامده است در هجرت، جهاد و فراگیری علوم اسلامی نیز هم سهمیم بوده اند استعداد و ظرفیت مالکیت و استحقاق میراث و اکتساب را دارند و از نظر شرع اسلامی هر تصرفی که برای مرد جایز باشد برای زن نیز جایز است مطابق ایجاب حالت ویژه و در نظر داشت احکام اسلامی صلاحیت تملک اموال منقول و غیر منقول و اشتغال به تجارت و اکتساب مشروع دیگر را داشته و حق حواله، کفالت، هبه، وصیت، وکالت، وقف، حضور در محاکم قضایی و دیگر مسایل و عقود و معاملات مالی را حسب احوالی که در کتب فقهی آمده

است دارند.

در پرتو نصوص اسلام، جایگاه انسانی، تکلیف های شرعی، و مجازات دنیوی و دریافت پاداش اخروی زن همگون و برابر با مرد است و در حصه برخورد آمیخته با احسان و احترام در مقابل وی سفارش و تأکید های مکرر صورت گرفته است در هر کدام از عرصه های زندگی و موقعیت های اجتماعی و فامیلی جانب زن لحاظ شده و هیچ نوع تعامل خشونت آمیز و تشدد و تحجر از سوی دین، در باب شیوه های معاشرتی با زنان به ملاحظه نمی رسد.

دین اسلام از همان ابتدای ظهورش پیوسته برای اعاده حقوق اساسی و بنیادی زنان ارشادات پیوسته و روشن داشته و تا آنجا راجع به حقوق زنان عنایت دارد که در قرآن کریم از آیه ۲۲۸ الی آیه ۲۴۱ سوره بقره، دوازده بار کلمه معروف در تعامل میان شوهر و همسر و مسایل حقوقی و ظرافت ها و رعایت توازن و نزاکت ها در میان شوهر و خانم بکار رفته است تا با در نظر داشت و رعایت آن بایست نه مرد از صلابت و قیمومیت خود سوء استفاده کرده و حق همسر خود را نادیده بگیرد و نه زن از موقعیت خود پیش روی نابجا نماید، بلکه وجیبه و مکلفیت هر کدام آنها این است که فقط احکام خدا و پیامبرش را در تعامل خویش اساس و معیار قرار دهند.

در واقع اسلام زن را به عنوان انسان، زن، دختر، همسر، مادر و عضوی از اعضای جامعه مورد کرامت، بزرگداشت، تجلیل، تکریم، تعظیم، عدالت و حمایت خود قرار داده است. در حقیقت هیچ دین آسمانی یازمینی و هیچ مکتب فلسفی اعم از آیده آئیست و رئالیست، مانند اسلام، در تکریم، بزرگداشت، رعایت عدل و حمایت از زن پیدا نمی شود. «۱۶»

هر شخصی که اهل درایت و بصیرت، صاحب درک و عاقل باشد با توجه به شرح فوق بخوبی می داند که خشن بودن و خشونت کردن یک امر مذموم و نکوهیده است و مسلمانان در ابعاد مختلف زندگی ماموریت دارند تا از قهر و غیظ اجتناب نموده و با برادران و خواهران مسلمان خود از باب رفق، عفو و گذشت و مدارا، حلم و تواضع و لینت و نرمش اتیان نمایند، در مواجهه و گفتن سخن، باهم محاسن و ارزشها را رعایت نمایند. این اصول و ضوابط نه تنها درباره زنان بلکه در حصه پیش آمد و تعامل با هر یکی از مسلمانان قابل تطبیق و تعمیل است.

فلهذا در رویکردهای مسلمین در هیچ گوشه و زاویه ای راجع به زنان خشونت معمول نیست هرگاهیکه خشونت به دین اسلام منسوب گردد و این اتهام به مسلمانان وارد شود چنین چیزی حتماً بخشی از برنامه های دنباله دار دشمنان اسلام است که از عناد و ستیز نشأت می نماید و یا اینکه عناصر ابزاری و حرفوی و ایادی آنها این تبلیغات را دامنه می دهند.

مأخذ:

- ۱- زن در قرآن و در میان مسلمانان صفحه ۱۲۵ مؤلف راشد الغنوشی، مترجم زاهد ویسی، تهران، احسان ۱۳۹۵.
- ۲- فهرست موضوعی آیات قرآن صفحه ۹۸۵ گرد آوری و ترتیب داکتر محمد مصطفی محمد، ناشر خواجه عبد الله انصاری، چاپ دقت، نوبت چاپ اول ۱۳۸۹.
- ۳- اسلام آیین زندگی صفحه ۳۳۵ مؤلف شیخ محمد شلتوت مترجم عبدالعزیز سلیمی نشر احسان چاپ ۱۳۸۲ چاپخانه مهارت.
- ۴- تفسیر فی ظلال القرآن، جلد ۲ صفحه ۲۳۱ تألیف سید قطب، ترجمه دکتر مصطفی خرمدل، نشر احسان، چاپ سوم ۱۳۸۹.
- ۵- حقوق و تکالیف زنان، صفحه ۷۸ مؤلف دکتر عبدالکریم زیدان، مترجم، سهیلا رستمی، ناشر: نشر احسان، چاپخانه مهارت، نوبت چاپ دوم، سال ۱۳۹۵ هـ - ش.
- ۶- تفسیر نمونه، جلد ۱۱ صفحات ۴۲۴ ناصر مکارم شیرازی، ناشر: دارالکتب الاسلامیه، چاپخانه سرور، نوبت چاپ، بیست و ششم، تهران بازار سلطانی.
- ۷- تفسیر فی ظلال القرآن، جلد ۴ صفحه ۳۰۶.
- ۸- صحیح البخاری، حدیث شماره ۵۹۷۱- کتاب الادب، باب: من احق الناس بحسن الصحبة، صحیح البخاری امام ابو عبدالله محمد بن اسماعیل بخاری با ترجمه فارسی، مترجم عبدالعلی نور احراری، ناشر شیخ الاسلام احمد جام.
- ۹- رواه البیهقی فی شعب الایمان حدیث شماره ۷۸۳۲- تألیف الامام ابی بکر احمد بن الحسین البیهقی المتوفی سنة ۴۵۸ هـ - ق.
- ۱۰- رواه البیهقی فی شعب الایمان، حدیث شماره ۷۸۳۳.
- ۱۱- جامع الترمذی حدیث شماره ۲۸۹۵- کتاب المناقب، باب: فضل ازواج النبی ﷺ و ابن ماجه حدیث شماره ۱۹۷۷ کتاب النکاح باب حسن معاشرت النساء.
- ۱۲- سنن ابن ماجه حدیث شماره ۱۹۷۸- کتاب النکاح، باب: حسن معاشرت النساء الحافظ ابی عبدالله محمد بن یزید القزوینی ابن ماجه ۲۰۲- ۲۷۵ الطبعة الاولى ۱۴۲۱ هـ - ق - ۲۰۰۰ م - دار احیاء التراث العربی بیروت لبنان.
- ۱۳- کنز العمال ۵۱۵۲ جلد سوم صفحه ۵ کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال للمتی الهندی طبع اول ۱۴۱۹ هـ ق ۱۹۹۸ م دارالکتب العلمیه بیروت- لبنان.
- ۱۴- صحیح المسلم حدیث شماره ۲۶۳۰ کتاب البر والصله والاداب، باب: فضل الاحسان الی البنات.
- ۱۵- صحیح البخاری حدیث شماره ۳۳۳۱ کتاب احادیث انبیاء و صحیح المسلم، حدیث شماره ۱۴۶۸ کتاب الرضاع، باب: الوصیه بالنساء.
- ۱۶- فهرست موضوعی آیات قرآن صفحه ۹۸۵.